

OBILJEŽAVANJE DANA ŠKOLE 2021.

Srednja škola dr. Antuna Barca
Crikvenica

EKONOMIJOM KROZ KNJIŽEVNOST

Pripremila: Nikolina Blašković, univ. spec. oec. MBA

**U spomen na
znanstvenika Antuna
Barca čije djelo traje**

U spomen na znanstvenika Antuna Barca čije djelo traje

- „*Od svih istina najdublje su i najbrojnije istine srca.* „(Antun Barac)
- Hrvatski književni povjesničar i kritičar Antun Barac rođen je 20. kolovoza 1894. godine u Kamenjaku pokraj Crikvenice.
- Osnovnu školu završio je u Grižanama, gimnaziju na Sušaku, a na Filozofskome fakultetu u Zagrebu diplomirao je jugoslavensku književnost, njemački i filozofiju.
- Doktorirao je u Zagrebu 1918. godine monografijom o Vladimiru Nazoru. Kao srednjoškolski profesor radio je u Sušaku i Zagrebu.
- Od 1930. bio je docent, a od 1938. godine redoviti profesor jugoslavenskih književnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu.

U spomen na znanstvenika Antuna Barca čije djelo traje

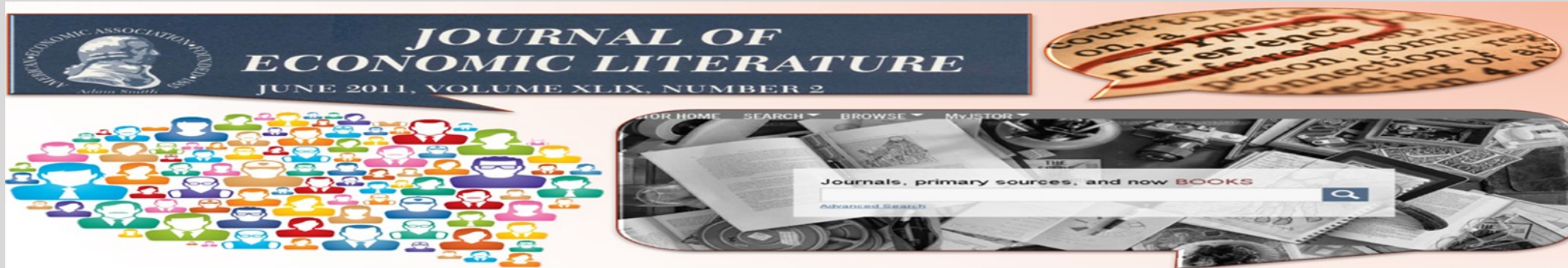
- Bio je zatočen u logorima Jasenovac i Stara Gradiška.
- Školske godine 1945./1946. postao je dekan Filozofskoga fakulteta, a 1950./1951. i rektor zagrebačkoga Sveučilišta.
- Godine 1947. izabran je za redovitoga člana JAZU.
- Također je bio i predsjednik Hrvatskoga filološkog društva i direktor Seminara za strane slaviste.
- Utemeljio je Institut za jezik i Institut za književnost JAZU (1952.) te je bio tajnik Akademijina odjela za suvremenu književnost.

U spomen na znanstvenika Antuna Barca čije djelo traje

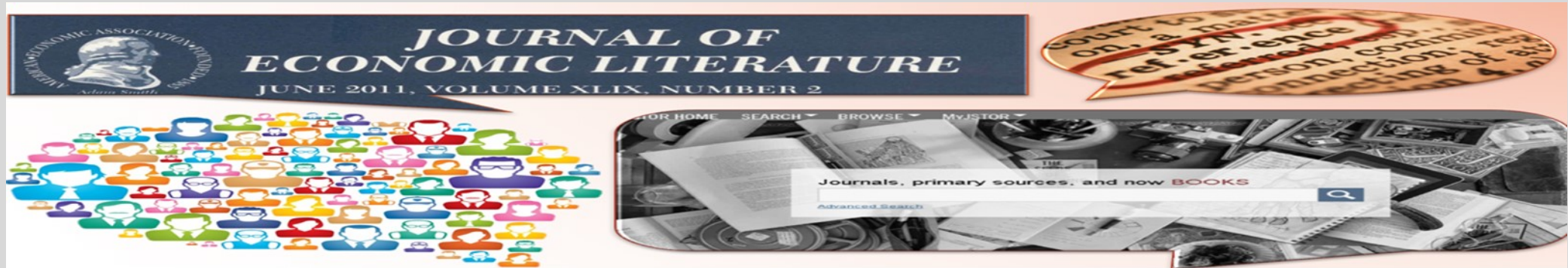
- Služio se posebnim nacionalnim mjerilom, smatrajući da svaka manja književnost u većoj mjeri odražava društveni život svojega naroda, negoli velika. Odatle i njegov slogan **veličina malenih**.
- Pisao je za novine i književne časopise, a neke je od njih i uređivao. Prije svega, Antun Barac bio je ipak povjesničar književnosti pa njegove monografije Vladimir Nazor (1918.) koja je dostupna u sklopu portala Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, August Šenoa (1926.), Mirko Bogović (1933.), Hrvatska književna kritika (1938.), Vidrić (1940.) i Mažuranić (1945.) **tvore temeljni fond hrvatske znanosti o književnosti**.
- Akademik Antun Barac preminuo je 1. studenoga 1955. godine u Zagrebu.

Barac i ustavna definicija književnosti

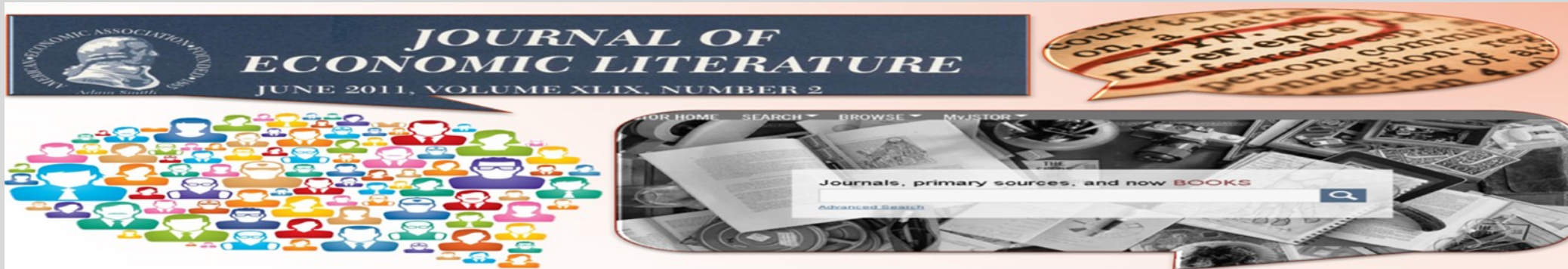
- Prva rečenica Jugoslavenske književnosti (1954) Antuna Barca uspostavlja etničku podlogu nacije, pri čemu pojam književnosti ima odlučujuću ulogu: „Izraz ‘jugoslavenska književnost’ zajednički je naziv za literature Srba, Hrvata, Slovenaca i Makedonaca, okupljenih u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji“ (Barac, 1954, 5)
- Barac prvo govori o „literaturama“ u pluralu četiriju naroda koji su okupljeni u zajedničkoj državi. U nastavku se prelazi s četiri naroda na jugoslavenske nacije koje su bliske prema kriterijima jezika i nastanka.
- ***Već u idućoj rečenici, Barac naglašava političke, ekonomske i kulturne faktore koji su razdvojili „Jugoslavene“.***

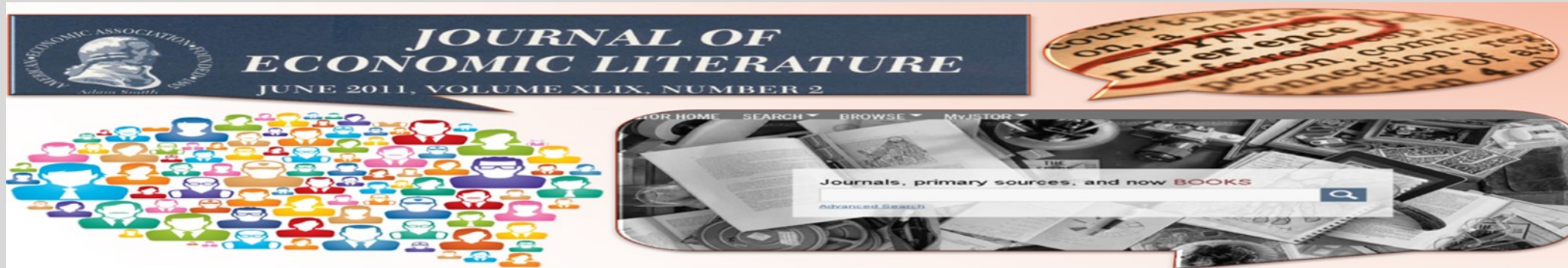
- Ekonomija kao disciplina ne stoji izolirana od kulture i društva, te je stoga treba poučavati na višestruki način sa čvrstim osvrtom na društvo i ljudska nastojanja.
- Thornton (2015) raspravlja o tome kako su djela fikcije prozori u ekonomske živote ljudi.
- **Putem književnosti, publika se emocionalno povezuje s ljudskim iskustvima u vezi s robom, tržištima i klasnim podjelama, kao i s njihovom ulogom potrošača, radnika i proizvođača. Ona pruža korisne ilustracije “ekonomske teorije na djelu”.**
- Ukazujući na razumijevanje ekonomskih aspekata viktorijanske književnosti 19. stoljeća, posebno viktorijanske fikcije, Thornton (2015) je razradio kako su pisci poput Zole, Gaskella i **Dickensa doveli u pitanje industrijalizaciju i dramatizirali teorije ponude i potražnje te otuđenja od rada...**

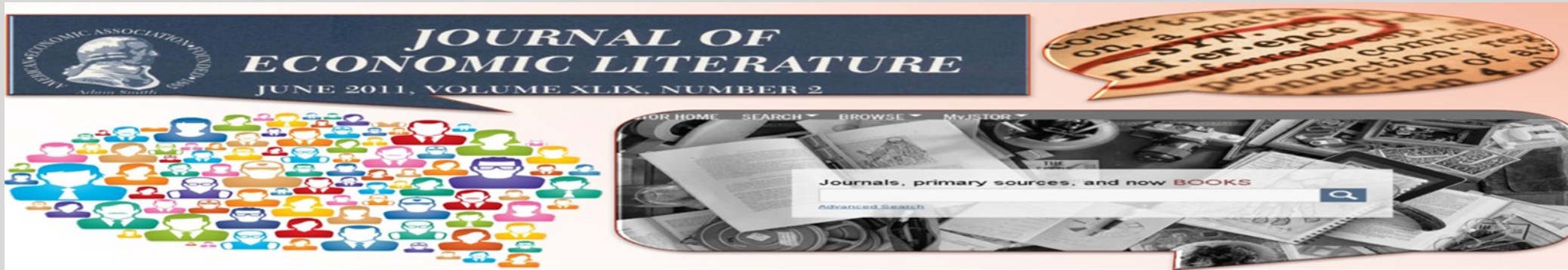
- Veza između ekonomije i književnosti je složena.
- **Može se vjerovati da književnost odražava ekonomsku stvarnost određenog društva.**
- No, marksist bi tvrdio da to nije samo odraz, već i proizvod društveno-ekonomskih struktura specifičnih za to društvo. Socio-ekonomsko stanje autora u tom društvu također se može smatrati utjecajnim na vrstu literature koja se piše.
- **Sama književnost može se promatrati kao gospodarska aktivnost, proizvod koji se proizvodi i troši.**

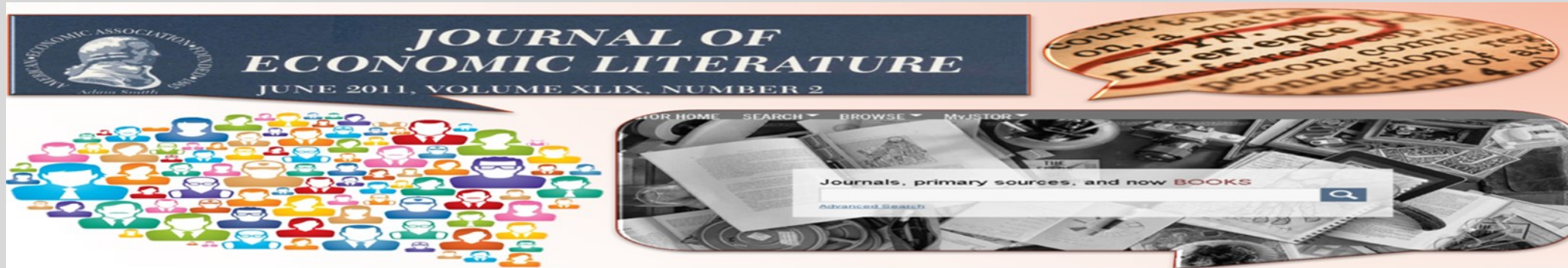
- S druge strane, literatura se može koristiti kao izvor informacija za proučavanje materijalnih uvjeta, gospodarskih struktura i ekonomskih odnosa društva u određenom vremenu.
- ***Od prije stoljeća, književnost se koristila kao medij kako za emitiranje tako i za osporavanje ekonomskih ideja kroz različite žanrove književnosti.***
- Evolucija književnosti, različita kretanja i trendovi u povijesti književnosti, uspon i pad pojedinog žanra mogu se tumačiti u smislu promjena materijalnih uvjeta, te posljedičnih promjena u gospodarskim strukturama i ekonomskim odnosima.

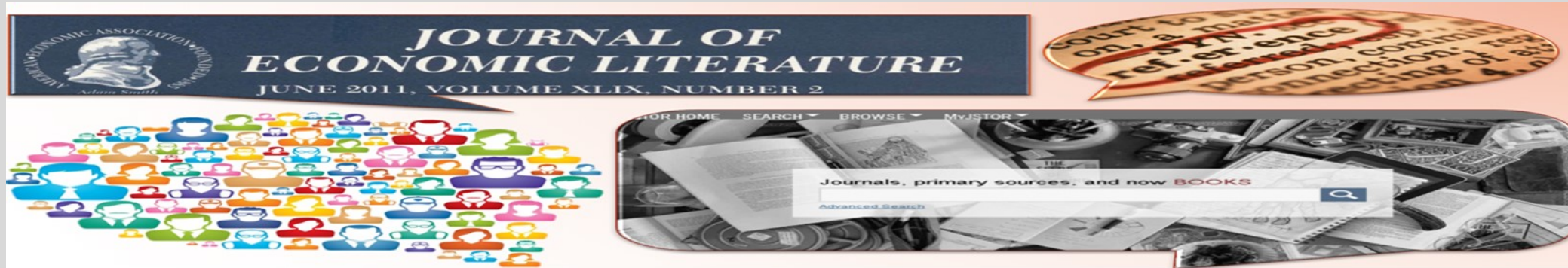
- Ekonomija se odnosi na svaki aspekt ljudskog života. **Na primjer, književnost je uvijek bila isključivo za ljude koji znaju čitati.** Kako je sve više ljudi imalo novca i slobodnog vremena, književnost je postala široko popularna i isplativa. Pisci su postali nadaleko poznati, a sve se više ljudi okušalo u pisanju.
- U 20. stoljeću kino je postalo novi oblik književnosti - književnost za oči, a kasnije za oči i uši. Filmovi su adaptirali priče i romane i na kraju postali izvorni književni izvori.
- Dugo godina su TV serije bile antologije u kojima su se isti likovi pojavljivali na različitim razinama. Sada su televizijske serije postale "novelističke", s likovima koji imaju proširene priče.

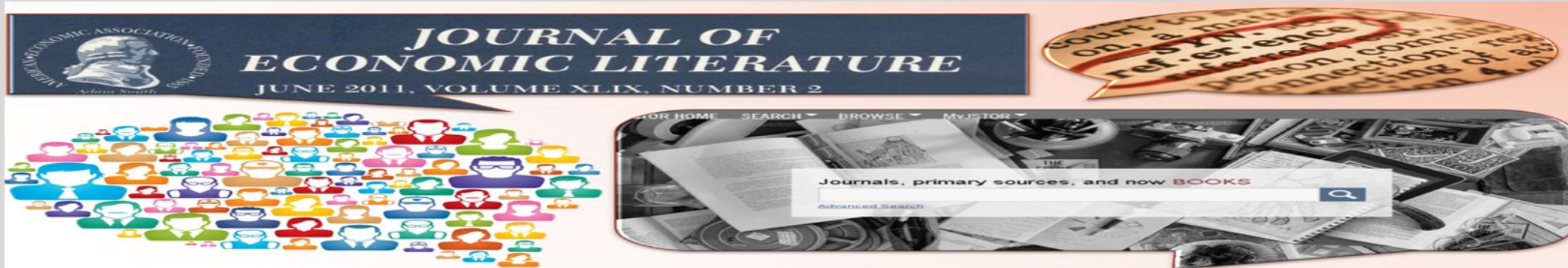
- I dok se sve to događa, tiskana literatura – priče, romani, eseji, pjesme i poezija – i dalje ima tržište, na koje je ekonomski utjecala digitalna revolucija.
- Sada knjige ne objavljuju samo nakladničke kuće i kupuju u trgovinama, već ih pišu i prodaju pojedinci i male tiskare i prodaju putem interneta.
- Poput literature, ekonomija odražava značajne promjene u društvu u načinu na koji se proizvodi i usluge proizvode i prodaju.
- **Književnost i drama su zanemareni, ali plodni izvori za ekonomsku pouku. Oni odražavaju i objašnjavaju glavne ekonomske snage svog vremena.**

- Od nastajanja političke ekonomije u 17. stoljeću, pa čak i prije, književnost je bila i mjesto za emitiranje i osporavanje ekonomskih ideja kroz idealiziranje basni i priča.
- Zauzvrat, ekonomisti bi iz literature mogli posuditi neke načine da prezentiraju svoje ideje ili da kritiziraju alternativne doktrine.
- S obzirom na složene veze između ekonomije i književnosti, sasvim je izvjesno da se mogu identificirati vrlo različite nacionalne tradicije.
- **Stoga je međudjelovanje ekonomije i književnosti dvojako.**

- S jedne strane, politička ekonomija postupno se razvijala kao autonomni diskurs, gdje su se argumenti, načini mišljenja, dokazi, rasprave, proturječja, primjeri, komentari, hipoteze, zaključci progresivno normalizirali na takav način da se književnost više neće pojavljivati kao adekvatno sredstvo za emitiranje vlastitog diskursa i predstavljanja svijeta.
- No, s druge strane, kako se politička ekonomija postupno organizirala kao disciplina, **književnost bi se na drugačiji način odražavala na razvoj ekonomije, bilo da se ruga njezinom logičkom i apstraktnom načinu razmišljanja, bilo da se osuđuje njezin razvoj kao «Mračna» znanost, ili eventualno u njoj pronalazi izvor za književne izume i novitete.**

- Ono što slijedi je uvjerljiva interdisciplinarna povijest koja počinje književnim sklonostima političkih ekonomista **Adama Smitha, Johna Stuarta Milla, Karla Marxa i Johna Maynarda Keynesa. Ovi su politički ekonomisti bili prožeti literaturom i kulturom.**
- Tradicionalni marksisti vjeruju da su veliki pisci poput Dantea i Shakespearea svjesni proturječnosti i suosjećaju s potlačenima. Smatraju da ta književnost može biti važno oružje u ideološkoj borbi između klasa. **Ako jača, može i potkopati moć eksploatatora, može pridonijeti obrazovanju i razvoju svijesti razgolićujući ekonomske strukture i odnose.**

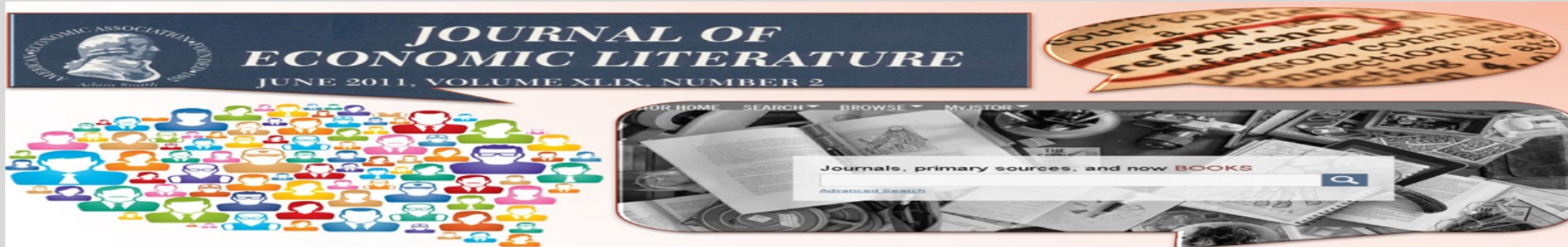
- **Literatura razumije implikacije nejednakosti i uvijek prikazuje njihove manifestacije i učinke.**

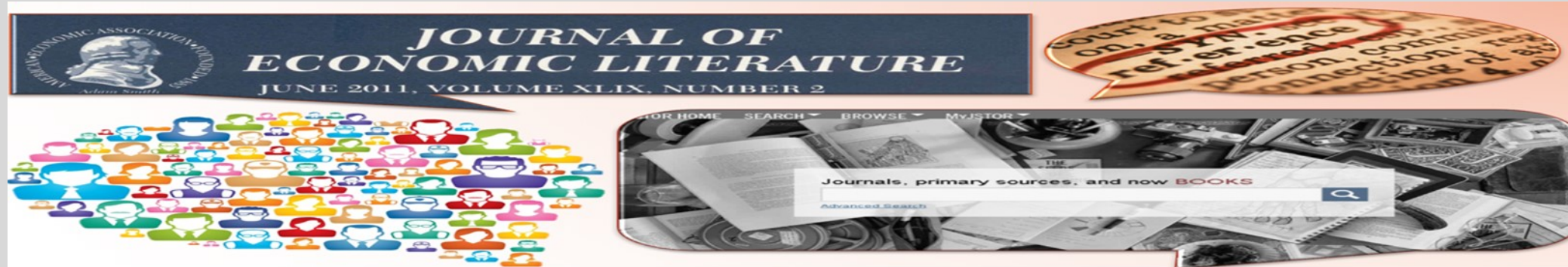
- Opažanja Ayn Rand (1967) **'romantizam je pravi književni odraz kapitalizma'** naglašavaju opseg međupovezanosti ekonomije i književnosti.
- Mladi njemački intelektualci u njemačkoj književnosti bore se ne samo protiv utjecaja francuskog klasicizma već i **protiv klasnih privilegija feudalnog društva.**

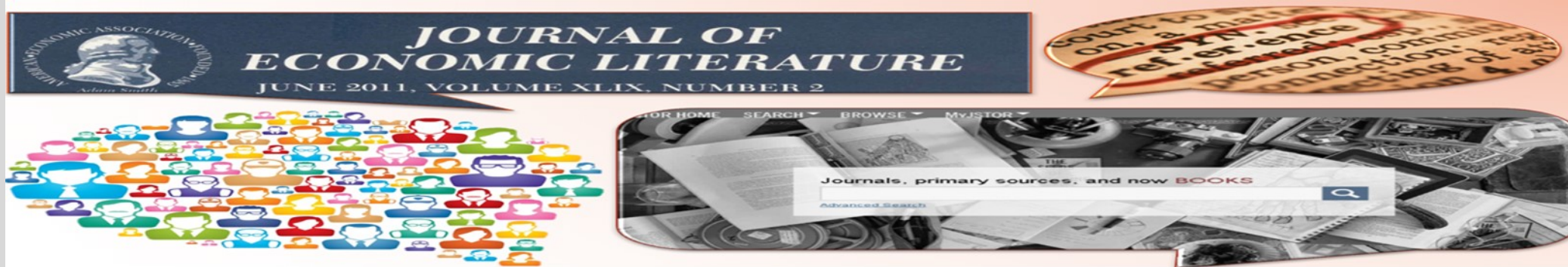

- **Dostojevski „Svi smo mi izišli iz Gogoljeve Kabanice”**- siromašnog državnog činovnika Akakija Akakijeviča Bašmačkina kojem je nova kabanica bila jedini smisao života i za koju je podnio najveća odricanja i žrtve:
- **„Mislio je Akakije Akakijevič, mislio, i zaključio da će morati smanjiti svoje uobičajne troškove, barem na godinu dana**: odreći se čaja uvečer, ne paliti svijeću, a ako baš bude morao nešto raditi, otići će gazdarici u sobu i raditi uz njezinu svijeću; kad bude hodao ulicama, morat će gaziti što lakše i opreznije po kaldrmi i kamenim pločama, tako reći na prstima da ne bi prerano iznosio potplate...”

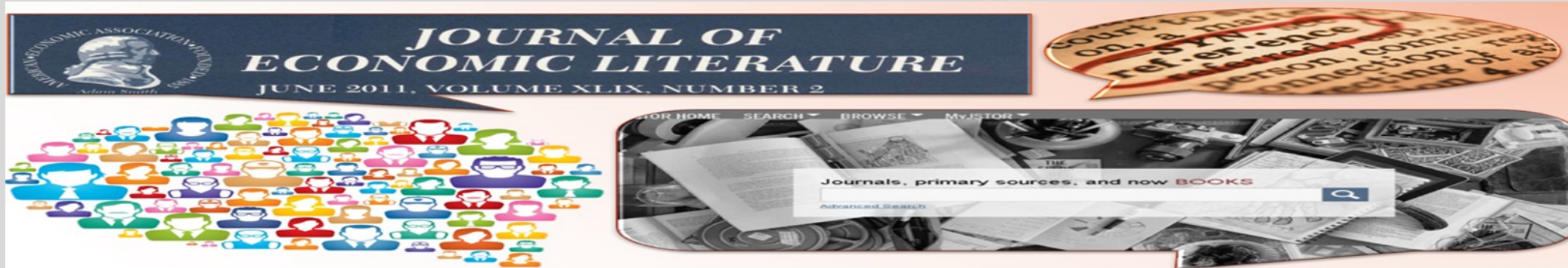

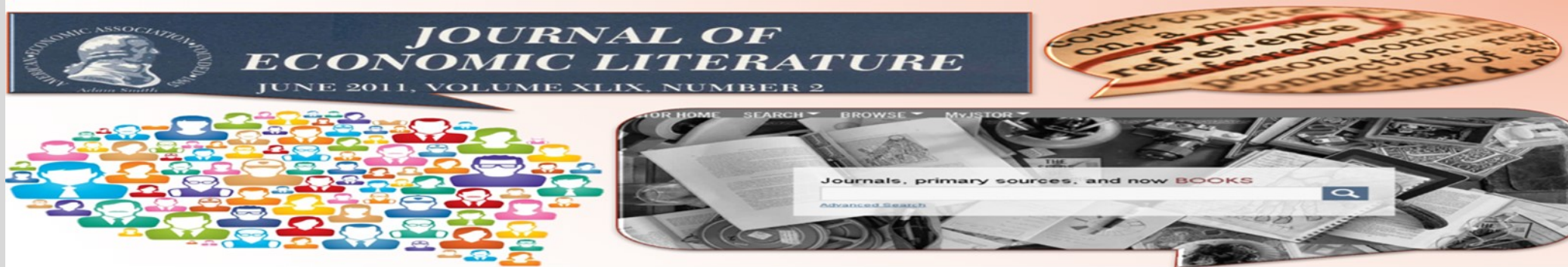
- ***Za studente ekonomske povijesti, literalni radovi prikazuju koliko velike, složene i nevidljive sile mogu utjecati na svakodnevni život običnih ljudi koje glavne ekonomske teorije ne razumiju.***
- Ekonomisti u svojoj analizi vrše subjektivna mjerenja (npr. kvaliteta života). Subjektivne dimenzije kvalitete života obuhvaćaju nekoliko aspekata (kognitivne procjene, pozitivne učinke i negativne učinke) koje bi trebalo zasebno mjeriti kako bi se dobila zadovoljavajuća procjena života ljudi.

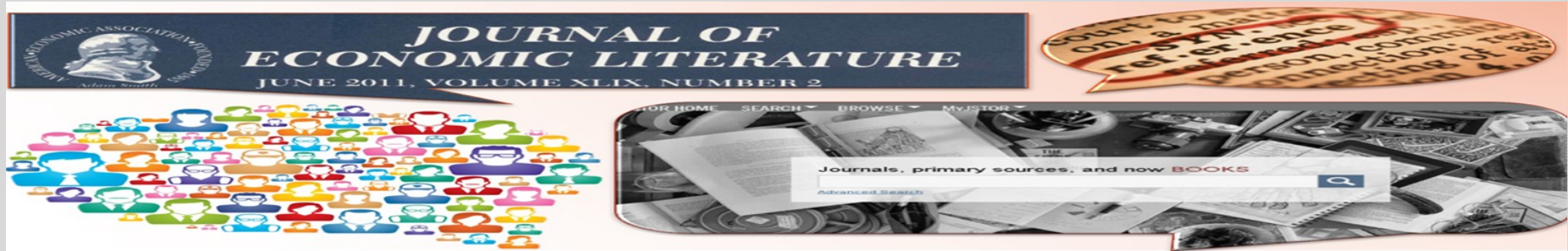
- Međutim, važan aspekt subjektivne dobrobiti je mjerenje stvarnih osjećaja ljudi, kao što su bol, briga i ljutnja (negativni učinci) ili zadovoljstvo, ponos i poštovanje (pozitivni učinci).
- ***Dok ekonomisti mjere ljudska iskustva radi kvantifikacije kvalitativnih varijabli, literatura portretira te osjećaje kroz likove isprepletene u složenu mrežu psiholoških, političkih, ekonomskih, društvenih, interakcija i reakcija.***
- Razumijevanje ovih slika i portreta u fikciji poboljšava razumijevanje ekonomista o subjektivnoj dimenziji ljudskog blagostanja i dobrobiti i procjeni ljudskog prosperiteta i razvoja.

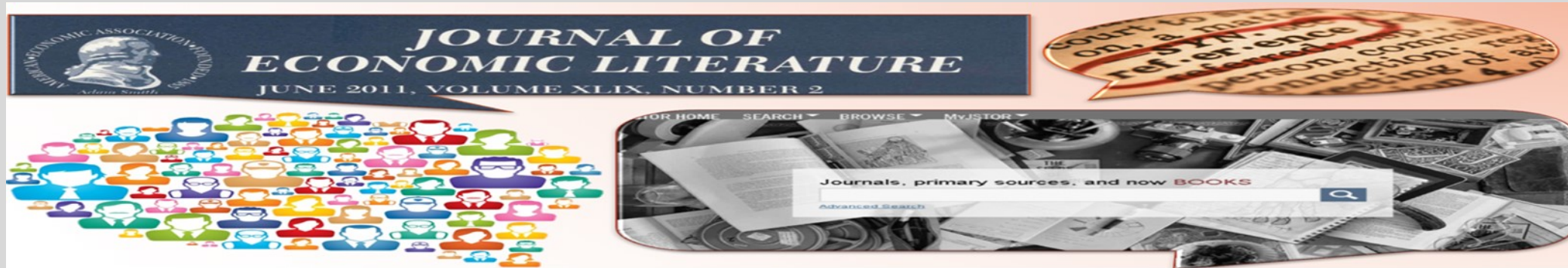
- Watts i Smith (1989.) priznali su da je **aktivistička orijentacija mnogih književnih autora, osobito onih s liberalnim stavom, utjecala na ekonomiste.**
- Tvrdili su da su djela Swifta, De-Quincyja, Coleridgea, Southeya, Peacocka, Carlylea, Ruskina, Dickensa, Cobbetta i Bellamyja privukla pozornost ekonomista koji su se bavili poviješću ekonomske misli.
- Potaknut ogromnim ekonomskim primjerima u Shakespeareovim djelima, Henry W. Farnam je to dokumentirao u knjigama **'Shakespeare kao ekonomist' (1913) i Shakespeareova ekonomija (1931).**

- Turner (1999.) je u 'Shakespeareovoj ekonomiji' dvadeset i prvog stoljeća: Moral ljubavi i novca ocrtao evoluciju Shakespeareove ekonomske analize analizirajući njegove sonete i mnoge druge drame.
- ***Većina književne kritike usredotočena je na ponižavajuće tržište, trgovinu i poslovanje pod utjecajem ideja proizašlih iz marksizma.***

- Slobodno tržište i konkurencija potaknuta laissez-faireom bila je od pomoći u stvaranju novih ideja i ironično je bila sila koja je poboljšala kvalitetu i količinu literature proizvedene modernizacijom izdavačke industrije.
- **Većina literature i njezina tumačenja književnih kritičara usredotočena su na kritiziranje kapitalizma.**
- Cantor i Cox (2009.) dok su predstavljali kritiku s protržišne točke gledišta u knjizi 'Književnost i ekonomija slobode: Spontani poredak u kulturi' ponudili su radikalno **ново razumijevanje odnosa između umjetnosti i tržišta, ono koje slavi slobodu pojedinca autora i spontani poredak moderne kulture.**

- ✓ Književnik Paul Thomas Mann zrcali ekonomsku i društvenu stvarnost, uspješno ističući psihološke posljedice inflatornog okruženja briljantno prikazanog u svom fikcionalnom djelu sljedećim riječima: **'Poremećaj i rana tuga'**
- ✓ **" inflacija iz temelja mijenja način razmišljanja ljudi, prisiljavajući ih da žive za trenutak. Nema smisla planirati budućnost, budući da inflacija, osobito hiperinflacija, čini buduće uvjete neizvjesnim i nepredvidivim. Najpodmukliji učinak inflacije je to što čini ekonomski izračun gotovo nemogućim..."**

Zaključak

- ✓ ekonomski procesi uvelike kreiraju životnu realnost na gotovo svim razinama pa tako pronalaze svoju specifičnu artikulaciju u književnoj imaginaciji
- ✓ ***književnost je kao institucija već zarana pokazala svoj robni karakter i ovisnost o ekonomskim procesima proizvodnje, distribucije i potrošnje***
- ✓ suvremena ekonomska misao uzima u obzir ekonomske predodžbe književnih tekstova koji nude složenije razumijevanje ekonomskih procesa što ukazuje na neadekvatnost usko definiranog ekonomskog znanja, koje je potrebno nadopuniti

Zaključak

- ✓ suvremeni procesi unutar sfere financijskog kapitala pokazuju gotovo fikcionalnu kvalitetu
- ✓ ekonomija sve više odmiče od realnosti proizvodnje i odvija na terenu spekulativnog novca ili novca na nestvarnim temeljima
- ✓ to je u novije vrijeme uzrokovalo brojne krize na globalnoj i lokalnoj razini, **nerijetko problematizirane i u samim književnim tekstovima**, kako inozemnima, tako i domaćim (primjerice u djelima autora kao što su Pynchon, DeLillo, Powers, Vidić, Perišić, Bulić, Radaković i dr.).

Iz navedenih pretpostavki i zapažanja zaključujemo da književnost i ekonomija kao tradicionalno odvojene sfere imaju itekako puno dodirnih točaka i razloga za proučavanje njihova odnosa.

- Literatura
- EKONOMSKI TEMELJI HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI (2017-2020) Istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost IP-2016-06-2613
- Meet & Narayan (2017) Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities, Vol. 7, No.8, pp. 357-367. <https://doi.org/10.5958/2249-7315.2017.00431.2>
- Mijatović, A., (2019) M ono-kronološki 'post': sinkronizacija međuvremena nacija u povijestima jugoslavenske književnosti Antuna Barca i Pavla Popovića i (post)-jugoslavenska književnost* University of Rijeka DOI: 10.147.46/pss.2019.17.9
- NSK (2021) U spomen na znanstvenika Antuna Barca čije djelo traje <https://www.nsk.hr/u-spomen-na-znanstvenika-antuna-barca-cije-djelo-traje/>
- Očić, J., (2019) Svi smo mi izišli iz Gogoljeve Kabanice <https://www.srednja.hr/lektire/nikolaj-vasiljevic-gogolj-kabanica/>
- Sonnenschein, E., (2018) What is the relationship between literature and economics? BA Literature & Philosophy, Amherst College <https://www.quora.com/What-is-the-relationship-between-literature-and-economics>
- Trincado Aznar, E., Jérôme Lallement, J., (20..) Economics and literature: beyond praise and disparagement Editors <https://journals.openedition.org/oeconomia/443>

**HVALA NA
POZORNOSTI!**